

Paa Valsen gennem Europa og Orienten for 50 Aar siden.

Et Uddrag af Snedkermester Søren Willadsens gamle Dagbog.

Den 1. April 1899 blev en ung Snedkersvend Søren Willadsen fra Vejen, den senere Stifter af A/S Søren Willadsens Møbelfabrik, udlært i Kolding. Han tog straks på Valsen efter Tidens Skik og Brug. Turen gik sydpå, og der var heldigvis ingen Vanskeligheder ved at faa Arbejde. Flensborg, Hamborg og Køln var Stationer på Vejen, og Naverne, som de unge Svende blev kaldt, fandt altid sammen og havde det hyggeligt med hinanden. Søren Willadsen skrev Dagbog over denne Tur, der varede i fire Aar. Og nedenfor bringer vi et Uddrag af Dagbogens mange interessante Beretninger:

I alle større Byer var der et fast tilholdssted for Naver, der blev kaldt "Hulen". Her herskede der altid et lystigt Liv. "Humpelen", et stort Krus med Tinlaag, kunne rumme 10 Liter Øl og gik fra Mund til Mund. Øllet smagt godt, og dengang tænkte man ikke på Baciller m.m.

Efter 2 Maaneders Ophold gik Turen videre fra Køln mod Syd.

Vi var efterhånden blevet 4 unge Naver i Selskabet, der bevægede sig til Fods. En herlig Sommeraften naaede vi til Koblenz, hvor Rhin og Mosel løber sammen. Her dannes en Landtunge, og på den var der anbragt en mægtig Statue af Kejser Wilhelm. I Statuen er der et stort Springvand, og vi fire Fyre fik da den Ide' at fylde vore Feltflasker fra Springvandet og drikke så hyppigt af dem, at vi kunne agere fulde til stor Forargelse for Borgerskabet. Men vi havde dog forinden fjernet Dannebrogssflaget fra vore Knaphuller for ikke at kompromittere vor egen Nation, der ellers var velanskrevet på alle Arbejdspladser.

Kongelig Skænk.

I Wiesbaden hørte vi, at Kronsprins boede på Kurhotellet. Efter Lodgtrækning blev en Mand sendt ind på Slottet for at bede om en Skænk til 3 farende Landsmænd, der var løbet tør for Mønt. Vi fik 10 Mark hver og udbragte et kraftigt leve for den Danske Kronsprins

Over Frankfurt am Main gik Ruten til Manheim. Lommerne var blevet tomme, og vi måtte have Arbejde. Da jeg fik den første Ugeløn, vilde jeg spendere et Par ny Bukser paa mig selv. Lørdag aften mødte jeg med de ny bukser paa i "Hulen", og jeg skulle løftes. Tre-fire stærke Tømrere greb mig og kastede mig op og ned med det Resultat, at een af dem beholdt min Buksebag i Haanden. Men heldigvis var alle Fag repræsenteret. Jeg blev lagt op på et Bord,

og to raske Skræddere gik i gang med en Reparation, der blev så fint udført, at Bukserne holdt i flere Maaneder.

Naa, det var nu ikke Sjøv og Lystighed alt sammen. Jeg opdagede en stor Møbelfabrik, fik Arbejde der og lærte adskilligt, som har været mig til Nytte hele Livet. Ogsaa i Heidelberg, hvor der blev lavet Møbler i god gammel tysk Stil, var der meget at lære.

Her var Masser af Studenter, der paa mange Maader satte kulør på Tilværelsen med deres barokke Løjer. Min Kammerat og jeg arbejdede sammen med 2 Tyskere. De hørte nu ikke til det bedste Selskab for et par 19-aarige. En sen Sommeraften fik de os lokket med ud paa en Ferskenplantage for at smage paa de lækre Frugter. Vi vilde ikke gerne med, men til sidst fik de os overtalt.

Ankommen til Plantagen udsøgte vi os et særligt godt Træ og begyndte at forsyne os, men saa gjorde Vagtmanden anskrig fra et Nabotræ, og saa kunne det nok være, at vi kunne flytte os. Jeg glemmer aldrig den Rædsel, der betog mig ved at vort lyssky Foretagende var blevet opdaget. Men maaske var det en god Lærestreg for fremtiden. Da de samme 2 Tyskere senere fik os med til en Batalje i et Værtshus, hvorfra vi hjembragte hver et Stoleben, syntes vi, det kunde være nok og snørede Randselen og satte Kursen videre mod Syd gennem det herlige Schwartzwald til Svejts.j

Penge var det smaat med, og vi maatte - for at spare - købe gammelt Brød og Pølseender, der kunne faas billigt hos Slagteren. Jeg blev sendt til Bageren efter brødet, medens Kammeraten, der forstod at sleske lidt for Pigerne, gik til Slagteren. Han havde et vældigt Held med sig og fik en stor Pose med Pølseender for 10 Phennig. Men en Politibetjent, der havde iagttaget hans Færd, blev mistænksom og tog ham i Kraven og forlangte nærmere Forklaring om Pølsernes Oprindelse. Turen gik tilbage til Slagteren, hvor Jomfruen forklarede, at det forholdt sig rigtigt, og først da fik han Lov til at gaa, til stor Ærgrelser for Pikkelhuen.

Paa Bjergbestigning.

Svejts er et herligt Land at vandre i. Indbyggerne er er elskværdige og hjælpsomme --- meget demokratisk indstillede og vidt forskellige fra Tyskerne. I hver lille By i Svejts er der en "Naturalforplejning" for farende Svende, hvor der altid kan faas et Maaltid Mad og Natlogi; men spisetiderne må overholdes præcis. Vi vandrede langs Viervaldstättersøen med en herlig Udsigt til "Jomfruen"s snedækkede Top. En skøn Morgen fik vi den Ide, at vi skulle

prøve paa at bestige Bjerget. Forsøget blev ogsaa gjort, men Afstandene kunne vi slet ikke beregne. En Strækning, som vi mente at kunne gaa paa nogle Timer, tog en hel Dag, saa det maatte vi opgive.

Efter nogle Maaneder uden særligt store Oplevelser blev det foraar, og vi satte Kursen mod Øsgtrig gennem Tyrol. I Innsbruck, en herlig gammel By, traf vi en Aften paa en Restauration en Lærer. Da han hørte, at vi var fra Danmark, vilde han gerne høre lidt om vort Land i det høje

Nord. Han vidste selv, at der var mange Isbjørne i Danmark, og da vi syntes, at det var Synd, at han skulde til at revidere sin Opfattelse, lod vi ham blive i Troen og forklarede hvor vanskeligt det var at klare sig for disse farlige Fyre, som man kunne risikere at møde på ethvert Gadehjørne, for slet ikke at tale om de store Ulveflokke, der hjem søgte vort Land

Elegant Herre i "Hulen".

I Nürnberg ankom jeg til "Hulen" træet, sulten og forkommen. Ved Bordet i det første Lokale sad en enlig Herre, fint paaklædt i Diplomat, hvide Benklæder og Vest. Han havde et stort velplejet Fuldskæg. Jeg troede, at jeg var gaaet forkert, da der ikke plejede at være saa elegante Herrer i Naverhulerne. Den fornemme Herre løftede Blikket fra sin Avis og raabte: Goddag Nav, og velkommen til Nürnberg. Du ser træet ud, gamle Landevejsridder. Kom hellere og faa noget at leve af! ---- Det var meget velkommen, Den flotte Herre, der ogsaa inviterede mig paa Natlogi, viste sig at være Navernes Formand i Nürnberg. Arkitekt Zacha Friis, der nu et halvt Hundreder Aar senere er det gamle Naverlaugs højtelskede Oldemand i København. Han blev en af mine bedste Venner, og vi har siden drøftet det mærkelige Træf.

Zacha Friis anviste mig næste Dag Arbejde paa en stor Møbelfabrik, et af de bedste og mest lærerige Steder, jeg har arbejdet på Udlandet. Nürnberg var den smukkeste gamle By, man kunne tænke sig, med smukke Patricierhuse, herlige gamle Murstensbroer over den skønne Flod og en Befolkning, der var meget elskværdig mod Udlændinge.

Orientejsen bestemmes.

I Nürnberg traf jeg en lystig Gut fra København, Gustav hed han. Han var Arkitekt og havde godt med Penge, idet han hver Maaned fik sendt 100 Kr. Han agtede sig til Orienten og vilde gerne have Selskab, saa vi slog os sammen og fastlagde Rejseruten: Wien, Budapest, Bukarest, Ægypten og Palæstina. Vi fulgte Donaufloeden et langt Stykke, besøgte Byer med herlige græske Bygningsværker og Skulpturer, besøgte Wien med dets Væld af Pragtbygninger og nød det alt sammen i fulde Drag. Gustav forstod at se på Kunst og lærte mig det. Det har senere været mig til Gavn og Glæde. I Budapest var vi i fire Dage og tog med toget ud over den store Slette. Alle lokale Rejsende var klædt i maleriske Folkedragter. Kvinderne arbejder strengt både ved Byggearbejde og i Landbruget. Ved Grænsen til Rumænien havde vi en del Vanskeligheder med vore Papirer. Vi var lige ved at skulle tilbage igen, men kom saa i Tanker om at tilbyde de strenge Grænsevogtere en Skilling for at lade os slippe igennem. Det hjalp, men det kostede os hele vor Formue paa nær 5 Kr.

Den følgende uge maatte vi leve på Smalkost. Men vi fik da set Bukarest --- Balkans Paris, en flot By med mange rige, men endnu flere fattige Indbyggere. Gadelivet er præget af Orientens mange forskellige Folkeslag. F.Eks. hører alle Droskekuske til en bestemt Sekt, som skal lade sig kastre, når de har sat 2 Børn i Verden. Det giver disse Mennesker et abnormt Udseende. Da vi naede Constanze ved Sortehavet, boede vi til leje hos en gammel Jødinde, en skrækkelig Heks, lignede hun, med Pukkel og det hele. Hun advarede os mod Politiet og sagde, at hvis vi ikke havde vore Papirer i Orden, vilde vi blive puttet i Hullet og komme til at sidde der, til Politiet fra vort Hjemsted havde skaffet de fornødne Oplysninger, og "Hullet" var ikke noget morsomt Sted, saa vi søgte allerede Dagen efter ned til Havnen.

Dannebrog paa Havnen.

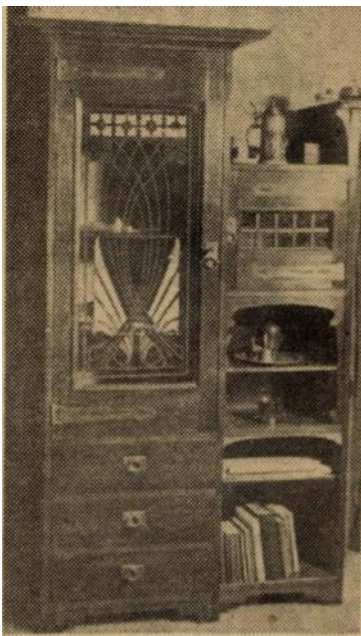
Stor var Glæden, da vi saa Dannebrog vaje fra et Skib. Vi var ikke sene til at entre om Bord og fik en straalende Modtagelse og blev budt paa herlig Dansk Mad. Kaptajnen indbød os til at sejle med 150 Km op ad Donau til Galotz, hvor Skibet skulle laste. Det lod vi os ikke sige forgæves og havde en Uge i Slaraffenland. Vi blev sat af ved Sulina ved Udløbet til Det sorte Hav. Det var den 21. December. Vi havde ellers gerne holdt Jul hos den flinke Kaptajn.

Vi kom til at fejre Juleaften i et græsk Skib paa vej til Athen, stuvet i 2 Mands Køjer, der var saa smalle, at man kun kunne ligge på Siden, og saa var der saa stuvende fuldt af Grækere, Bulgarer, Rumænere, Serbere, Muselmænd og Russere af begge Køn, mere end 150 søsyge Passagerer i samme Rum. Yderligere Beskrivelse turde være unødigt. Vi to Danske satte os op paa Dækket og velsignede endnu en Gang den rare Kaptajn, der havde givet os en god Madpose med. Indsejlingen gennem Bosporus var pragtfuld med Udsigt til de pragtfulde Minareter, der ligger som klistret op ad Bjergsiderne, og til Konstantinopels flotte Taarne og Moskeer. Næste dag var vi ude i Marmarahavet, og her mødte vi det skønneste Forårsvejr. Træerne paa de smaa Øer var grønne, der var Blomsterduft i den milde Brise, og Springfiskene tumlede sig om Skibet. I Ægæerhavet mødte vi Palmkysterne, og det blev saa varmt, at vi kunde tage Solbad paa Dækket. Fra Piræus tog vi Toget til Athen. Der var Pengekrise i Grækenland; men det generede os ikke synderligt. Vi havde kun Smaapenge. Det var værre med Sproget. Vi kunne hverken spørge om Vej eller bestille Mad.

Havde Juleaften været trist, blev Nytaarsaften des mere festlig. Gustav havde faaet sendt Penge, og vi skulde paa Sold. Det var en herlig Aften, men desværre lod han sig bedaare af en Hellasdatter, og da vi næste Morgen vaagnede i vort Logi, var alle hans Penge borte.

Besøg paa Kongeslottet.

Gustav fandt paa Raad. Du, Søren, vi gaar op og besøger Kongen, sagde han. (Kong Georg af Grækenland var som bekendt dansk Prins). Da vi mødte Slotsvagten, udbrød han til vor store Forbavselse: "Ah, danske Svend". Der havde aabenbart før været nogen af vor Slags. Han sagde meget mere, som vi ikke forstod, men Resultatet blev, at vi fik foretræde for en dansk Oberst, der sagde, at vi i 10 Dage kunde hente 10 Drakmer i Guld hver Dag. --- Man havde Erfaring for, at det var uheldigt at udbetale for meget ad Gangen.

Et Svendestykke fra Aar 1900.

Så nød vi Tilværelsen igen i den urgamle By, og jeg fik af Gustav flere belærende Foredrag om græsk Stilkunst og Billedkunst; men Athens Befolkning var sleske, bedrageriske og befængt med allehaande Laster. Da vi skulle rejse videre, fik vi af Obersten udbetalt Rejsepenge og kom med et Skib til Alexandria. Her hersker det mest brogede Folkeliv, man kan tænke sig, og for en Nordbo er det et betagende Syn at se Tropernes Vegetation.

I Cairo slog Orientens brogede Liv sammen om os og med en Støj uden Lige. Trafikken foregik mest paa Æsel eller Kamel, der startedes af deres Driver med et voldsomt Hyl. Lejen var 40 Øre i Timen. Der var også Sporvogne i Byen med fransk og arabisk Tekst.

Paa et Hotel 16 km udenfor Byen vidste vi, at nogle Naver var beskæftiget, og dem søgte vi ud til. Vi fik en begejstret Modtagelse, og næste Dag skulle vi saa til at se Cairo nærmere efter. Smaahaandværkere har deres Værksted paa Gaden og fremstiller her Brugs-og Pynteting yderst primitivt.

Vi mødte mærkelige Forekomster: Et Ligtog, hvor Liget ligger utildækket paa en bærebør og følges af en flok Grædekoner, der hyler og klager ganske skrækkeligt. Er den døde en fornem Mand, kastes der Smaamønt til Gadens Publikum. Et Bryllupstog er festligere. Bruden anbringes i et lille Telt højt oppe paa Kamelens Ryg, mens Brudgommen sidder på en anden Kamel, og hele Følget rider ogsaa paa Kameler. Foran Toget rider 6 Stafetter for at rydde Vejen, og 10-20 Sækkepiber sørger for Musikken.

Smaagaderne er frygteligt snavsede. Alt Affald kastes ud paa Gaden, hvor flokke af halvville Hunde besørger Renovationen.

Paa et værksted, hvor jeg fik Arbejde, havde man en Baandsav, der blev trukket af to gamle Arabere, og hvis det ikke gik stærkt nok, blev de smidt ned paa Gulvet og gennembanket.

En Slange under Sengen.

Jeg havde Værelse hos en 90 aarig Tyrolerinde. Hun var fantastisk i baade Udseende og Paaklædning. Alle Senge var forsynet med Moskitonet. Om Natten hørte vi det ofte rasle i Krogene og troede det var Rotter, men en Nat fik vi tændt Lys og saa da, at det var en 1,5 Meter lang Slange, der bugtede sig paa Gulvet. Vi klagede til Værtinden, men hun sagde, at den var saa fredelig, og at den havde boet der i mange Aar. Vi foretrak dog at faa Hullerne i Gulv og Vægge stoppet til og saa den ikke siden.

Skrap Kolera-Kur.

På Hotel "Ablasia" lidt udenfor Cairo fik jeg godt Arbejde, der bestod i at lave Møbler til Monteringen og holde Inventaret i Orden. Ved et Tilfælde blev jeg en Tid Selskabsherre for en rig ung Jøde fra Triest, der var meget syg af Tuberkulose. Da han døde, var det nedslaaende at se hvorledes Hotellets Direktør og Personale faldt over hans Efterladenskaber som Gribbe og næsten ikke hurtigt nok kunde faa Liget ud af Hotellet. For øvrigt gik hele Historien kort efter fallit, og jeg maatte se mig om efter andet Arbejde.

Der herskede paa den Tid i Cairo en voldsom Kolera-Epidemi. Folk faldt i Massevis døde om paa Gaden, uden at nogen vilde hjælpe dem. Hos en Østrigs Dame fik jeg Arbejde med at lave nogle Møbler i Stand, men efter nogle Ugers forløb følte jeg mig meget syg og var sikker paa, at det var Kolera. Jeg var klar over, at min Skæbne vilde være forsegle, hvis jeg røbede mig. I Kolerabarakkerne var der intet Haab. Jeg besluttede derfor at prøve en Kur selv. Jeg købte al den Fibrin og Antifebrin jeg kunde skaffe, og skyllede det ned med en flaske Rom. Jeg sov i 36 Timer, og saa var den Kolera kureret.

Heldet var ogsaa med mig paa anden Maade. Jeg fik Arbejde som Snedkermester paa et stort Luksushotel og have 8 Arabiske Svende. Hotellet, der havde 600 Værelser, beboedes udlukkende af rige Englændere og Amerikanere.

Skibe sejler i Ørkenen.

Da Tiden kom, og vi havde bestemt at rejse fra Cairo, var det med vemod, at jeg tog Afsked med Ægypten. Fra Ismalía ved den sydlige Del af Suaz-kanalen, vilde vi gaa til fods gennem Ørkenlandskabet til Port Said. Det var en ejendommelig Vandring. Er man blot 40 Meter fra Kanalen, kan den ikke ses, og når Skibene passerer, ser det ud, som om de sejlede i Ørkensand. Det er ikke ufarligt at gaa her ved Nattetid. Vi var forsynet med hver en arabisk Dolk og en Stok af Flodhesteskind, der er et glimrende Vaaben. Når vi passerede Beduinlejre, kom Hundeflokke farende imod os; men Stokkene kunne nok holde dem på Afstand. Det er meget koldt at sove i Ørkenen om Natten, og da Maanen stod op, vandrede vi videre.

Port Said var Datidens Sodoma og Gormorra. Her samledes Menneskenes Udskud fra Verdensdele. Tyveri, Røveri og Overfald hører til Dagens Orden. Fra Port Said kom vi med Skib til Jaffa. Min Ven havde et brev, der viste, at vi var Katolikker, og derfor kunne vi rejse som Pilgrimme. --- Klostrene i Palæstina er umådeligt rige, og vi blev godt modtaget alle Steder. Ad øde Bjergveje naaede vi frem til den Hellige Stad Jerusalem, et betagende Skue, Hjemstedet for hele den kristne Tro. Vi besøgte Golgathas Høj, Getsehmane Have og Kristi Grav. Vogteren af denne Grav, Beckholdt, var for øvrigt Dansker og har som bekendt boet i Askov en Række Aar.

Det hellige Land var under tyrkisk Herredømme, og alle snød alle. Hvis man f.Eks. skulle sende et Brev, maatte man gaa ind paa Posthuset og faa Frimærket stemplet, ellers blev det uvægerligt stjålet, og Brevet smidt væk.

Vejen fra Jerusalem til Bethlehem gaar gennem øde Egne, hvor det vrimler med skumle Personer, der lurar til Lejlighed til Overfald. Vi gik derfor med Shagpiberne stikkende frem i Lommerne som en camoufleret Revolver for at holde dem fra Livet.

I nærheden af Hebron maatte vi pludselig optræde som Redningsmænd over for 2 europæiske unge Piger, der blev generet kraftigt af et Par Kameldrivere. Den ene af Pigerne var Datter af en Dansk Missionær Højer, der drev en lille Missionsstation under yderst primitive Forhold. Skænen vilde, at han og hans Hustru 20 Aar senere kom til Vejen som Deltagere i en Kongres for ydre Mission, og Ægteparret blev ved en fuldstændig Tilfældighed indkvarteret i mit Hjem, og Gensynsglæden var stor.

Strækningen fra Jerusalem til Det døde Hav er vildsom og gold. I Klippeslugterne ligger flere græske Klostre. De ligger som klistrede op paa Klippesiden, og er kun tilgængelige ad Rebstiger, der fires ned. Ellers vilde Ørkenrøverne plyndre dem. Ved det døde Hav findes intet Liv, hverken Fisk eller Planter, ja, ikke en Flue ser man. Vi prøvede at bade i Havet og flød som en Prop på Vandet, bagefter maatte vi vaske Saltet af os i Jordans Flod.

Den 17. April 1903 gik vi i Baaden for at sejle over Alexandria til Neapel, og snart forsvandt Juda Bjerge og Sarons Slette for vre Øjne; men vi følte, at vi havde haft en uforglemmelig Pilgrimsrejse med mange eventyrlige Oplevelser.

Afskrift af gammel slidt, gulnet Avisartikel i Folkebladet fra Fredag 2. April 1954 v/ Bertha Christiansen, april 2016.